

ÇLIROHUNI NGA PRANGAT

Ka shumë pajisje dhe multi-media, të cilat ruajnë lirinë tonë. Ne mund të zgjedhim të jetojmë pa pranga dixhitale. Mund të blejmë media, të cilat mund t'i përdorim përgjithmonë, në çdo format të zgjedhur nga ne. Me pak kërkim, mund të zgjedhim pajisje, të cilat nuk na lidhin detyrimisht me formate të caktuara.

Në pikëpamjen politike, ne duhet të vendosim nëse sistemi i licensimit duhet t'i shërbejë vetëm botuesve apo duhet t'i shërbejë shoqërisë në tërësi dhe gjeneratave të ardhshme. Në vend të parandalimit të riprodhimeve dixhitale, ne duhet të mbështesim modele biznesi, që respektojnë të drejtat tona themelore të lirisë dhe privatësisë. Ne duhet të ndërtojmë një sistem licensimi, nga i cili do të përfitojë gjithkush, jo vetëm interesat e ngushta të bizneseve.

Çlirimi nga dispozitat që kushtëzojnë qytetarët nga përdorimi i përmbajtjes ligjërish të blerë është një hap i parë i rëndësishëm.

Më shumë informacion për DRM dhe rreth lirisë në botën dixhitale, mund të gjeni në:

- Defective by design
<http://defectivebydesign.org>
- drm.info
<http://drm.info>
- Wikipedia
http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management
- EDRi
<http://edri.org/search/DRM>

Menaxhimi i Kufizimeve Dixhitale (DRM*)

Bota e çuditshme, e thyer e Menaxhimit të Kufizimeve Dixhitale

<https://fsfe.org>

<https://digitalegesellschaft.de>

Free Software Foundation Europe e.V.
Schönhauser Allee 6/7, 10119 Berlin
office@fsfe.org
V.i.S.d.P. Matthias Kirschner

Digitale Gesellschaft e.V.
Sophienstraße 5, 10178 Berlin
info@digitalegesellschaft.de | @digiges

Ky tekst është shkruar nga punonjës dhe vullnetarë të
Free Software Foundation Europe(FSFE) dhe European Digital Rights Initiative (EDRI).

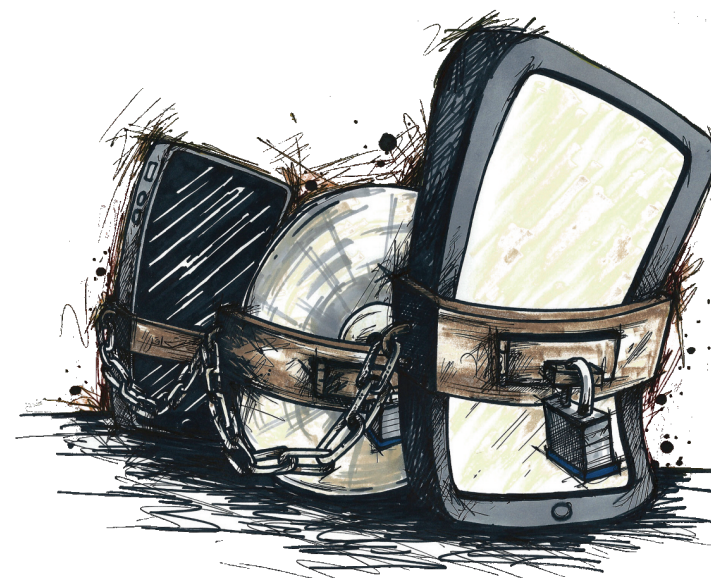
Free Software Foundation Europe (FSFE) është një organizatë jofitimprurëse, e dedikuar në promovimin e Programeve të Lira, me qëllim për të ndërtuar një shoqëri të lirë dixhitale.

Digitale Gesellschaft e.V. është një shoqatë e regjistruar gjermane, e dedikuar në punën e të drejtave civile dhe mbrotjes së konsumatorit në drejtim të politikave të internetit.

Ky dokument është publikuar nën licensën Creative Commons (CC BY-SA 4.0)

Ilustrimi i kopertinës: CC BY-SA 3.0
Brendan Mruk and Matt Lee

Ilustrimi i "trekëndëshit lajmërues": CC BY-SA 2.5
AfredoDanielRezinovsky

Dëshironi të shikoni **filmat e tua ligjërish të blerë** në pajisje të ndryshme? Dëshironi të bëni **kopje të DVD-ve** tuaja? Apo dëshironi të ktheni librat e tua dixhitale në **formate të ndryshme**?

* = DRM është akronimi i Digital Restrictions Management (Menaxhimit të Kufizimeve Dixhitale)

Sistemet e Menaxhimit të Kufizimeve Dixhitale(DRM) vendosin kufizime në të drejtat tuaja për të bërë të gjitha këto gjëra. Librat dixhitale apo filmat mund të mos funksionojnë në tërësi, nëse pala shitëse falimenton apo nuk mirëmban më një sistem të caktuar DRM.

ÇFARË ËSHTË DRM-JA?

Menaxhimi i Kufizimeve Dixhitale (DRM) është çdo lloj teknologjie, e cila është e ndërtuar brenda një produkti apo shërbimi elektronik, me qëllim kufizimin e gamës së përdorimeve pas blerjes. Ajo është e projektuar të parandalojë konsumatorët nga të përdorurit e teknologjisë dixhitale në mënyrat që nuk korrespondojnë me axhendën e biznesit të një ofruesi përmbajtjeje apo prodhuesi pajisjesh.

Shpesh, kjo teknologji u pengon individëve kryerjen e akteve që janë plotësisht të ligjshme, duke mos na dhënë mundësinë të miksojmë këngë që kemi blerë ligjërisht, apo të japim hua librin dixhital një shoku. Edhe backup-et mund të kufizohen. Teknologjitë e Menaxhimit të Kufizimeve (DRM) heqin të drejtat dhe liritë bazë në botën dixhitale.

Të gjithë sistemet DRM kanë një gjë të përbashkët: u japin kontroll bizneseve mbi gjëra që ne, zotëruarit, duhet të ishim në kontroll. Psh. bizneset vendosin sa shpesh mund të shikojmë filmat për të cilat kemi paguar dhe cilat janë formatet që mund të lexojmë në lexuesin tonë dixhital.

Edhe nëse ne gjejmë një mënyrë për të shmangur DRM për t'u liruar nga këto kufizime, Direktiva e Komisionit Europian mbi Të drejtat e Autorit Në Shoqërinë e Informacionit e bën atë ilegal. Kjo Direktivë dhe ligje të ngjashme ndihmojnë në ruajtjen e modeleve të vjetëruara tashmë të biznesit të botimeve (lajmeve, literaturës, muzikës, filmave dhe informacioneve të tjera), për shembull, duke kufizuar të drejtën e kopjes private, në një botë ku, thuajse kushdo ka pajisje të ndryshme multimediale.

Si pasojë, pajisjet elektronike shpesh ndërtohen për të qenë jociësore, duke ndaluar përdorimin e kapacitetit të plotë të teknologjisë, duke na ndaluar përdorimet që ishin plotësisht të pakundërshtueshme, përpara se progresi teknologjik t'u jepte mjetet bizneseve për t'u ndaluar.

KUFIZIME DIXHITALE APO TË DREJTJA QYTETARE?

Ka shumë sisteme të ndryshme DRM në treg. Këto sisteme janë të papajtueshme me njëri-tjetrin, duke e bërë akoma më të vështirë përdorimin e përmbajtjes ligjërisht të blerë nga qytetarët.

Nëse blejmë filma nga kompania Apple, ne duhet të përdorim programet e Apple për t'i parë ato dhe, që nga ky moment, ne nuk jemi më të lirë të zgjedhim produkte apo shërbime konkurente. Kjo dobëson konkurrencën dhe kufizon inovacionin.

Personave me aftësi të kufizuara shpesh u mohohet mundësia për të përdorur media, ngaqë DRM-ja ua pengon shndërrimin e përmbajtjes në formate të përdorshëm pavarësisht aftësisë të kufizuara. Për shembull, botues librash protestuan kundër aftësisë që pajisjet e e-librave nga Amazon të shndërronin tekst në të folur. Amazon iu përul vullnetit të botuesve dhe për shumë libra e çaktivizoi mekanizmin nga-tekst-në-të-folur, çka do të thotë që të verbrit thjesht s'do të jenë në gjendje t'i lexojnë këta libra.

Menaxhimi i Kufizimeve Dixhitale (DRM) mund të ndryshojë gjithashtu mënyrën se si zbatohen ligjet dhe rregulloret: Shfrytëzimi i përjashtimeve që lejojnë ligjet e licensave është bërë i pamundur, sepse sistemet DRM nuk janë aspak fleksibël. Për shembull, citimi i materialit të licensuar është një akt i ligjshëm; sistemet DRM kufizojnë çdo lloj kopjimi, edhe ato që përdoren si citime. Kjo do të thotë se ne duhet të shkruajmë një për një çdo fjalë, duke humbur kështu avantazhet e kopjimit dixhital.

HUMBJA E TRASHËGIMISË DIXHITALE

Burimet e shkruara të njerëzve datojnë qindra e mijëra vite më parë, por dokumentat dixhitale janë shkruar në materiale delikate, si CD apo memorie flash. Zakonisht, këto pajisje prishen pas disa vitesh. Nëse sistemet e Menaxhimit të Kufizimeve Dixhitale lidhin kulturën tonë bashkëkohore (librat, muzikën apo filmat) me këto pajisje, ajo do të humbasë bashkë me mediumin në të cilin janë ruajtur.

Ndërkohë që një bllokim i tillë i materialeve kulturore është një problem i madh për përdorimin privat të tyre, është një problem akoma më i madh bllokimi i materialit për libraritë, arkivat, muzetë dhe institucione të tjera. Informacioni po kthehet në formate dixhitale sa vjen e më shumë, ndërkohë që ky informacion ruhet, shpërndahet dhe duhet të jetë i kopjueshëm. Për më tepër, sistemet DRM zgjasin për aq kohë sa kompanitë i shesin ato. Kur një sistem DRM zhduket, përmbajtja bllokohet përgjithmonë.

Ndërkohë që libraritë dhe arkivat ruanin njohuritë tona kulturore për shekuj me radhë, ato tashmë janë të detyruar të shpenzojnë një shumë të konsiderueshme parash publike në materiale, që do të bëhen të palexueshme në pak vite; pasuria e burimeve kulturore, historike dhe edukative do të humbasin. Kërkuar në të ardhmen mund të pyesin veten pse shoqëria e sotme bllokoi kulturën nga vetvetja.

SPIUNI NË XHEPIN TUAJ

DRM i ofron prodhuesve të pajisjeve, kompanive të programeve dhe botuesve akses tek pajisjet tona. Këto biznese vendosin se si të përdorim përmbajtjen dixhitale dhe marrin aprovimin nga konsumatorët e tyre nëpërmjet një mekanizmi "merr ose lër", nëpërmjet termave dhe kushteve që aplikojnë. Këto zakonisht janë materiale shumë të gjata dhe të shkruara në mënyrë të tillë që të mos kuptohen nga qytetarë të thjeshtë. Duke thënë këtë, shumë njerëz nuk i lexojnë asnjëherë; por edhe nëse i

lexojnë dhe nuk bien dakord, bëhet shumë i vështirë refuzimi i njësisë që duan të përdorin. Në vitin 2009, kompania Amazon ndërhyri në mënyrë elektronike tek lexuesit e librave dixhitale, të cilët ishin klientë të tyre, duke fshirë librat që kompania kishte shitur gabimisht. Ndër librat e fshirë ishte edhe libri 1984, i autorit George Orwell, një libër mbi një botë, ku ekzistonte një pajisje e quajtur 'vrime e kujtesës'. Në këtë pajisje, qeveria bënte që materialet e paautorizuara të zhdukeshin përgjithmonë. Amazon, më vonë, premtoi se nuk do ta përdorte më këtë metodë, përveç rastit kur do të urdhërohej nga një qeveri. Ironia e situatës nuk mund të dukej më qartë. Pala shitëse mund të gjurmohet se çfarë muzike dëgjojmë dhe çfarë librash lexojmë. Ne nuk kemi asnjë kontroll se ku ky informacion shkon kur lë pajisjen tonë.

KREATIVITET I SHFRENUAR

Sot, ne kemi akses në një sasi të paprecedent dijeje në format dixhital. Dija që kemi mbledhur dhe përmirësuar brez pas brezi është trashëgimia jonë kulturore. Projektet pa kufizime, si: Wikipedia dhe Free Software janë lider në shumë aspekte; ata dëshmojnë se çfarë mund të arrijmë kur dija lihet e lirë.

DRM është një përpjekje për të ruajtur një model biznesi që po merr fund në moshën dixhitale dhe për të kufizuar konkurrencën. Bizneset provojnë të modelojnë teknologjinë moderne bazuar në sistemin e vjetër, në të cilin bizneset kontrollojnë të gjithë përmbajtjen. Kjo do të eliminonte shumë avantazhe të teknologjisë moderne.

As për ligjet e të drejtave të autorit nuk është arritur të ecin me kohën. Si botuesit, ashtu edhe qytetarët kërkojnë reformim të këtyre ligjeve, por me synime të ndryshme. Ne duhet të vendosim: Duhet të rehatojmë interesat e një grupi të vogël, por të zhurmshëm korporatash; duhet të lejojmë bizneset të përcaktojnë se ku janë limitet për shpërndarjen e dijes dhe kulturës nga ne apo janë implikimet morale dhe sociale të barrierave ligjore shumë serioze për t'u injoruar?